

УДК 330.34.01:338.43 (477)

Плотнікова М.Ф.

к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту інвестиційної діяльності
Житомирського національного агроекологічного університету

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ СТВОРЕННЯ ЕКОПОСЕЛЕНЬ ЯК МОДЕЛІ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Анотація. Розкрито сутність та особливості розвитку як категорії. Дана оцінка специфічним рисам сільського розвитку. Досліджено системні зрушення в світовому соціально-економічному розвитку сільських територій як основи побудови альтернативного суспільства і напряду вирішення глобальних проблем людства. Визначена роль родових поселень як механізмів відродження свідомого спільного проживання роду, відновлення національних цінностей та формування простору любові в сільській місцевості.

Ключові слова: розвиток, сільські території, альтернативні поселення, родові поселення, управління сільським розвитком, ефективність функціонування

Постановка проблеми. Незадоволення окремих осіб, родин, народів станом власного добробуту та умовами життєдіяльності, поглиблення світової соціально-економічної кризи, загострення наразі глобальних проблем людства вимагає пошуку негайного виходу з наявної ситуації. Світовий досвід вирішення такого роду питань нараховує тисячі років: це ідеологічні підходи всіх існуючих релігій, матеріалістичні підходи НТП та інші течії, що з власних позицій трактували основи формування соціуму. В силу того, що людина є істотою біосоціальною, для якої однаково важливими залишаються питання розвитку власної біологічної сутності, духовності та співпраці в межах колективу(роду, нації, світової спільноти тощо), то вбачається, що відповідь на поставлені перед людством питання є системною з позицій синергетичного підходу та всеохоплюючою як Всесвітні закони Світобудови. Їх вирішення в контексті еволюції спроможне активізувати механізми розвитку, закладені в нас Богом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам активізації і гармонізації суспільно-економічних стосунків, організації, інвестиційній і інноваційній діяльності з метою розвитку сільських територій присвячені багаточисельні праці як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. Такими є результати досліджень Н.В. Зіновчук, В.В. Зіновчука, О.В. Скидана. Правові основи взаємодії і вирішення суспільно-економічних питань знаходять своє рішення у ряді нормативно-правових актів (Закони України «Про особисте сільське господарство», «Про

фермерське господарство», «Програма розвитку сільського господарства до 2020 р.» та ін.). Аспекти регіонального розвитку територій, можливості використання європейського і світового досвіду в діяльності національних і наднаціональних формувань описані Т. Зінчук. Теоретичні, методологічні і практичні аспекти розвитку сільських територій, а також перспективи оптимізації національної аграрної політики знаходяться в центрі уваги В. Юрчишина, О. Бородіної, В. Збарського І. Прокопи, Л. Шепотька. Питання ресурсного забезпечення, обумовлена обмеженнями в їх кількості з позицій залучення до виробничого процесу є темою досліджень Л. Давиденко. Направлення виходу з ситуації, що склалася в селах, вирішення проблем депресивності територій знаходять своє відображення у ряді нормативно-правових актів, прийнятих на вищому рівні в країні. У той же час наявність асиметрій і диспропорцій в сільському розвитку вимагають подальших економічних, політичних, соціальних і екологічних перетворень як в світовій економічній системі, так і в Україні, зокрема. Всі зростаючі потреби товаровиробників і інших користувачів природних ресурсів вимагають від учасників суспільних стосунків знаходження можливості забезпечувати стійке розвитку як в глобальному, так і на регіональному рівні, що, у свою чергу, сприятиме підвищенню темпів економічного зростання виробництва а також гармонізації стосунків людини і природи. Подальшу появу нових перспективних напрямів сільського розвитку і можливості їх по-

пуляризації визначили вибір напрямку даного дослідження.

До невирішених раніше частини загальної проблеми суспільного, зокрема сільського розвитку, слід віднести її багатогранність та багаторівневий характер, зокрема з позицій соціально-економічних та екологічних перетворень. Частина винесених на порядок денний положень носять суперечливий чи не в повній мірі системний характер і залишаються відкритими для наукової дискусії. Потреба децентралізації управління та вирішення нагальних проблем на місцях потребує визначення шляхів та механізмів активізації залучення молоді на сільські території як людського капіталу та інших інвестиційних ресурсів в економіку конкретних регіонів України, зокрема, формування передумов інвестиційно-інноваційних заходів соціально-економічного та екологічного розвитку, поліпшення інвестиційного клімату, забезпечення активізації процесів агробізнесу тощо.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є виявлення ґносеологічних підходів до створення та функціонування альтернативних поселень і, зокрема, сформованих на основі поєднання родів (Родових садіб) і на цій основі обґрунтування перспективних напрямів сільського розвитку в Україні.

Виклад основного матеріалу. Світовий досвід господарювання та життєдіяльності світової спільноти довів, що демократичні способи управління дієві лише в невеликих колективах, де є чітко окреслена мета існування; особи, що живуть та взаємодіють, добре знають та розуміють одна одну. Великий колектив, яким є світова спільнота людей, така система себе не виправдала внаслідок появи осіб, що само реалізуються за рахунок інших, що стримує загальний розвиток або руйнує систему в цілому. Пошук альтернативи демократичним підходам в управлінні суспільством з метою забезпечення його розвитку став причиною появи альтернативних поселень як моделей майбутньої світової спільноти. Успішне функціонування екопоселення Тамера в Португалії значною мірою забезпечується за рахунок «пірамідальної» структури управління (рис.) [2-3].

Питання розвитку наразі розкривається як на глобальному рівні (Мережа GEN) створена з метою координації діяльності екологічних поселень світу і нараховує понад 15 тисяч членів. В Європі організація є відкритою для ряду проектів екологічного спрямування, отримує фінансову підтримку Європейської Комісії Оточуючого Середовища, являється європейським регіональним секретаріатом Глобальної Мережі екопоселень, недержавною організацією, акредитованою в ООН зі статусом особливого консультанта при Економічній і Соціальній Раді (UN-ECOSOC), та партнером Інституту ООН по Навчанню і Дослідженням (UNITAR) [1].

Світовий досвід створення альтернативних поселень нараховує понад п'ятдесят років. Екологічні поселення є на всіх континентах у всіх цивілізованих країнах світу. Водночас варто відмітити відсутність єдиного підходу до визначення сутності екологічного поселення та розуміння його ролі у суспільстві. Також відсутня єдина система сертифікації щодо визначення яке з поселень є екологічним, а яке ні, тому має місце само ідентифікації кожної конкретної групи людей, що хоче бути віднесеною до певного кола ідей. Організація альтернативного поселення передбачає формування та узгодження концепції його створення з ініціаторами проекту та тими, хто до нього приєднується в ході реалізації. Фіксацію усіх погоджень доцільно проводити в письмовій формі й з врахуванням стратегії розвитку та зобов'язань сторін. Природним є розподіл праці та спеціалізація відповідно до інтересів й уподобань окремих осіб. Як вітчизняні, так і зарубіжні альтернативні поселення (об'єднання людей) класифікуються за рядом ознак, головними серед яких, на наш погляд, є:

за цілями створення – релігійні, духовні, комуни та громади, екологічні, анархічні;

за активністю громадських впливів на суспільство – локальні, регіональні, глобальні;

за місцем розміщення – міські, сільські, змішані;

за мотивацією створення – анархічні, сутнісні (формування відповідного рівня свідомості), за інтересами (подобається займатися відповідною справою);

за системою Ради поселення: однорівневі (рівність всіх учасників), пірамідальні (кожен керує в межах своїх повноважень, функцій визначеного рівня ієрархії),

за кількістю учасників – родинні (присутні члені однієї родини), громадські (традиційно чи стихійно сформовані адміністративно-правові одиниці – люди селяться в селах, садових ділянках, будують котеджі за містом, щоб дихати свіжим повітрям), поселення родових помість (як території, що об'єднують декілька родів, кожен з яких формує простір, де збирає традиції, духовність та надбання свого роду);

за напрямками діяльності – поселення, створені з метою захисту лісів, води, екологізації міського способу життя, рухи щодо забезпечення здорового способу життя, для спільного проживання у спільних будинках в межах міст тощо.

Релігійні поселення – в своїй основі мають підтримують одну з найбільш поширених релігій, часто мають жорстку ієрархію, підкоряються правилам-обрядам, традиціям, якщо не суперечать політичним інтересам та не заборонені офіційно існуючими релігійними течіями, існують довго; духовні – підтримують альтернативні духовні течії. Анархічні відкидають будь-які організаційні та управлінські форми існування, як правило, є деструктивними за своєю природою, легко приймають до свого членства й легко відпускають зі своїх рядів, часто стихійно виникають й довго не існують. Комуни, громади, кооперативи, сімейні підприємства, команди малого, середнього та корпоративного бізнесу об'єднуються за житловими інтересами (житлові кооперативи), місцем проживання (сільські та міські), за суспільними професійними та іншими інтересами та програмами, діють за законами місцевого та загальнодержавного рівня, є успішними, динамічними, стійкими системами альтернативного способу економічного та соціального розвитку. Їх різновидом є екологічні поселення, які переслідують екологічні підходи (органічні, біологічні, безвідходні технології, альтернативні джерела енергії, спрямовані на самозабезпечення та самодостатність на базі гармонічного та бережливого ставлення до природи в основі екологічного, технологічного, енергозберігаючого та економічно-

го циклів) в організації, управлінні та життєдіяльності, в силу своєї значущості виділені нами в окремі. Члені екологічних поселень, за спостереженнями соціологів і психологів є високоосвічені, інтелектуальні індивіди з активною життєвою позицією і здоровим образом життям. На відміну від більшості з названих поселень екологічні поселення є утвореннями, що сформовані концептуально, а не лише за особистісних причин, наприклад переселення родини в сільську місцевість. Екологічні поселення у своїй переважній більшості на момент свого застосування передбачають створення громади, в якій велике коло питань буде вирішуватися спільно, бо особливо в сільській місцевості ряд питань легше, розумніше, більш екологічно та економічно вирішувати спільно. Для багатьох це спроба побудови альтернативної реальності з метою вирішення проблем сучасного суспільства, – моделі майбутнього життя людини на Землі, що триватиме нескінченно довго та збереже планету для дітей та онуків без залучення методів боротьби.

До *мотиваційних чинників створення альтернативних поселень* можна віднести :

несприйняття існуючої в суспільстві системи соціально-економічних та інших відносин, наприклад умов життєдіяльності в місті (забруднені території – їжа, вода, повітря, ґрунт, недоступні фактори життєдіяльності або не відповідають критеріям якості – постійні стреси, незручна перевантажена інфраструктура, заробіток, що займає практично весь час, не дає можливості повноцінно жити);

зміна способу життя внаслідок зміни свідомості, – розуміння того як працює Всесвіт та Світобудова. Розуміння того, що існуюча цивілізація не може існувати вічно на планеті Земля – внаслідок вибору технократичної системи як привелюючої і, як наслідок, руйнації природних механізмів, людство не зможе зберегти досягнутий стиль та рівень життя тощо;

просто подобається займатися тим, що подобається.

Наразі більш активними темпами розвиваються екологічні поселення, спільним ризиками для яких як в Україні, Росії та світі, в цілому, є наступні:

1) *екологічне будівництво*, під яким розуміємо зведення простих дешевих будинків з природних матеріалів, що, як правило, є в місцях розміщення будівель, що легко будуються, є теплими, енергозберігаючими, переважно з усіма автономними системами життєзабезпечення;

2) *екологічне відновлюване землеробство*, органічне землеробство, пермакультура, тобто розглядаються такі види землеробства, що передбачають відновлення ґрунту, підвищення його родючості завдяки природним механізмам, відновленню біологічного різноманіття;

3) *природодоцільна життєдіяльність*, що включає лояльне ставлення до природи, мінімальний негативний вплив на Людини на Природу, поліпшення та відношення навколишнього середовища – екологічний мінімалізм в побуті та виробництві;

4) *альтернативна енергетика* – сонячна, вітрова, геотермальна та інша, зумовлена природними процесами енергетика;

5) *природозберігаючі технології*;

б) *спільне проживання* – соціальні підходи до формування громади, спільне проживання, відновлення втрачених зв'язків, взаємодопомога, кооперація, спільне володіння об'єктами побуту, рухомим та нерухомими майном, вирішення нагальних питань розвитку, що є особливо актуальним для країн Заходу, де люди є більш розрізненими. В силу історичних обставин люди, що проживають на теренах колишнього СРСР є більш об'єднаними, зберегли зв'язки один з одним, частіше підтримують співпрацю в межах територіальних громад, родових груп тощо.

Вітчизняний та зарубіжний досвід створення та функціонування поселень, що побудовані за засадах єдності спільноти (громади) за межами міст, основними питаннями становлення передбачають вирішення наступних питань: соціальні (як будувати відносини, вирішувати конфлікти, приймати рішення, як дотримуватися рішень, приймати правильні рішення тощо), екологічні (як будувати будівлі, займатися органічним землеробством, впроваджувати пермакультуру, будувати компостні туалети), економічні (як заробляти гроші, як розподіляти гроші, кому й скільки платити, як враховувати нагромадження, як продавати, альтернативна

економіка, власна валюта); взаємодія з соціумом (глобальне бачення – взаємодія з зовнішнім світом, іншими поселеннями, моделі світу) [1-6]. Такою, що визначає та уточнює вказані напрями є об'єднуюча мета організації поселення. Мета поселення, як правило, має глобальний характер і виходить за межі інтересів окремої родини, наприклад, відродження середньоземноморської породи бджоли, відродження сортів плодових рослин народної селекції, організація ботанічних садів, робота з «єго» (екопоселення в Уругваї), створення дитячого освітнього центру, органічне землеробство, семінарська діяльність, виробництво екологічно чистої продукції, формування Простору Любові (поселення Тамера, «Простір Любові» Новоград-Волинського району Житомирської області), зелений сільський туризм (поселення «Зелені хутори Таврії» в Херсонській області України) тощо. Важливим моментом підтримки духу поселення є регулярна об'єднуюча діяльність (спільні обіди, вечірні зустрічі-обговорення минулого дня та ін.), щоб спірні, дискусійні моменти не накопичувалися й не руйнували систему в цілому. Світова практика засвідчила, що реалізація всіх вказаних моментів є досягнутою лише й невеликої кількості великих старих успішних поселень, таких як Йокогама (Японія), Тамера (Португалія), Доманхур (Італія), Финдхорн (Шотландія), Ферма (США) та інші. Десятки тисяч поселень в світі щорічно динамічно змінюються, деякі зникають, інші – з'являються як їх альтернатива. Досвід такої діяльності нараховує понад п'ятдесят років. Близько двох десятків стійких поселень, що існують вже тривалий час корисні своїм досвідом, зокрема з позицій інтеграції в життя навколишнього простору, наприклад, продають своїх екологічних продуктів в місті, займаються екологічним туризмом, розповсюджують знання тощо.

Життєдіяльність всіх успішних вітчизняних та зарубіжних поселень скеровується радами поселень, до складу яких включено осіб, що тривалий час проживають поселенні, багато для нього зробили та несуть відповідальність за один або декілька напрямів діяльності поселення (Берегині поселення). Таке коло осіб приймає рішення щодо основних питань розвитку поселення, до ряду

рішень залучаються мешканці всього поселення, до інших – лише професіонали; за потребою для вирішення нагальних питань створюються робочі групи, комісії. Якщо відобразити піраміду правління поселенням, то Рада поселення – це як середній рівень менеджменту, тоді як Берегині – є топ-менеджментом. Зустрічаються поселення, де є виділеним «Золотий Оберіг поселення», особа (рідше, дві-три особи), яка вміщується в разі надзвичайних конфліктів інтересів. В той же час кожен учасник альтернативного поселення приймає участь в прийнятті рішень в межах свого місця, своєї функції, задачі та прийнятої на себе відповідальності. Для кожного напрямку діяльності, як правило, є вибрана особа, що відповідає за весь цей напрям в поселенні. При цьому може відбуватися обговорення питань розвитку цього напрямку, але останнє слово належить відповідальному. Ці та інші ознаки екопоселень знайшли своє найкраще втілення в процесі формування та розвитку Родових садиб та поселень, що набирає обертів в Україні. Збереження навколишнього природного середовища; виробництво їжі, палива та інших відновлюваних біоресурсів «на місці»; безвідходні технології (переробка відходів на місці); знезараження існуючих токсичних відходів; запобігання негативному впливу на інші території є в центрі уваги поселенців. З метою досягнення гармонійного розвитку суспільства та природи будівництво та інші процеси, що забезпечують життєдіяльність, здійснюється з екологічної, біологічної та/або органічної сировини з використанням відновлюваних джерел енергії за знезараження відходів і мінімального впливу на місцеву екосистему [2-3]. Цей рух (рух створення альтернативних поселень) є помітним та значущим як в Україні, так і в світі, в цілому, захоплюючим увагу та все більше коло учасників. Він є світоглядним та системоутворюючим за своєю природою. Наразі сформувалася низка правочинів державотворчого та міжнародного характеру. Практично всі такі поселення є соціально активними, проводять різні семінари, проводять зустрічі гостей, займаються зеленим, екологічним, сільським та іншим аналогічним видом туризму. Організація Родового поселення дозволяє вивільнити час для роз-

витку особистості, розкриття його потенціалу, приєє оздоровленню індивідів та вирішенню їх нагальних проблем. Самозабезпечення поселенців дозволяє знизити рівень витрат в десятки разів порівняно з життям у місті, тоді як людина живе, займається улюбленою справою.

Причинами появи Родових поселень є

1) глобальне бачення світу – багато людей в світі наразі усвідомлюють, що пануючий технократичний спосіб життя є таким, що веде до екологічної катастрофи, яка безумовно є фатальною для людства (розуміння скінченності переважної частки природних ресурсів, зокрема нафти, газу, металів та інших; загроза глобального потепління як чиннику загальної зміни клімату планети; зниження родючості ґрунтів; вирубування лісів, утилізація відходів, забруднення навколишнього середовища токсичними відходами тощо – стали проблемами глобального масштабу). В той же час життєдіяльність більшості людей продовжується тим способом, що призвів до вказаних наслідків. Розуміння існуючої ситуації й неможливість самотужки змінити глобальну ситуацію схиляє все більше коло людей в подальшому приймати в цьому участь і щорічно їх кількість зростає в геометричній прогресії;

2) особисті причини, зокрема різке погіршення якості міського способу життя (люди багато працюють, втрачають час, гроші та здоров'я, але перестають бачити для чого це продовжувати робити – якість води та повітря знижуються, їжа в містах є практично шкідливою для здоров'я, постійна наявність стресів, метушні, фізичного та психологічного виснаження), для того щоб народити та вирости дітей в екологічно чистому та безпечному місці, пошук методів та механізмів духовного та фізичного зростання, вплив певних ідей (літератури, вчень), відчуття волі, формування позитивного середовища тощо. Велике стійке поселення в повній мірі забезпечене фахівцями з всіма необхідними професіями та формування соціуму.

Алгоритм створення поселення:

1) спільна (об'єднуюча) мета створення. Наприклад, створення власної садиби не є об'єднуючою метою. Це добра, позитивна мета, але вона не є об'єднуючою. За такої

мети кожна родина створює власний простір. Об'єднання можливе лише на першому етапі вибору землі, створення мінімальної інфраструктури. Об'єднуючою метою може стати виробництво екологічно чистої продукції, відтворення флори та фауни регіону, створення науково-навчального центру тощо, тобто те, чим займатимуться всі родини поселення;

2) прийняття рішення про створення (прийняття рішення) та управління поселенням. Наприклад, ідея анархізму передбачає, що якщо в одному місці зібралося достатньо багато розумних добрих людей, то вони домовляться – вони самі найдуть оптимальні рішення для кожного питання. На практиці це може виглядати так, від кожної родини дієвим є один голос, всі рішення приймаються на загальних зборах трьома четвертими від загального складу. Зустрічаються випадки, коли рішення приймається одногосно, але тоді час підготовки та домовленості зростає. Ще одним підходом в управлінні є заохочення взяття відповідальності за прийняті рішення, – людина або група людей, яка бере на себе відповідальність за реалізацію програми, чи певного напрямку розвитку поселення приймаються в певне коло осіб, які приймають рішення щодо основних питань життя поселення (рада поселення). До вирішення іншого ряду питань залучаються жителі всього поселення (члени поселення), залучаються професіонали, створюються робочі групи, комісії тощо. В разі виникнення критичних чи спірних питань їх вирішення може бути покладене на осіб, що часто є засновниками поселення чи зробили значний внесок в його розвиток. Чисельність останніх рідко перевищує 2-3 чоловіки («Хранителі поселення»). В більшості випадків до вирішення питань життя поселення підходять за «принципом піраміди», де кожен учасник – житель поселення приймає рішення на рівні свого місця – своєї функції, задачі та прийнятої відповідальності, тобто кожен приймає участь в прийнятті рішень (рис. 1). Якщо в діяльності поселення виділено виділені окремі напрями його роботи, наприклад, освіта, органічне землеробство, будівництво тощо і є людина, яка ж відпові-

дальною за цей напрям, то за умови спільного обговорення, усвідомлення та формування усталеної думки на вирішуване питання останнє слово належить відповідальній за напрям особі. При цьому є чітко окреслені цілі та задачі розвитку як поселення в цілому, так і окремого його напрямку, зокрема, і метою осіб, що є задіяними в піраміді управління – дотримання раніше погоджених цілей та задач. Оцінка в такому випадку здійснюється за результатами справи, – що саме конкретною людиною було зроблено для інших, для поселення в цілому. Саме такі люди мають пріоритетне право висловлювання на загальних зборах («По плодах їх судіть» – Матф. 7:16). Тоді нові учасників проектів, що залучаються до них, є зацікавлені у збереженні цілей, функцій, задач та ідей проектів, задля яких вони приходили, зацікавлені в тому, щоб вони не мінялися або можливі зміни погоджуються спільно усіма;

3) погодження правил функціонування поселення, наприклад, правила екологічного характеру – заборона вносити пестициди на території, тримати тварин для забою; несхвальне ставлення до вживання алкоголю та тютюнопаління; рішення загальних зборів є обов'язковим до виконання, навіть якщо не погоджуєшся чи був відсутнім на зборах; обов'язкова участь у спільних справах; постійне проживання тощо. Досвід багаторічного дотримання описаних правил позитивно зарекомендував себе на прикладі поселення «Ковчег» Калузької області РФ, що дало значне підґрунтя для розвитку.

Такий алгоритм краще запроваджувати до початку організації територіальної громади, проте, навіть діючі поселення (адміністративно-територіальні одиниці) можуть трансформуватися в кращу сторону або побудувати позитивну альтернативу існуючій ситуації в світі, якщо поєднують досвід взаємодії з землею з об'єднуючою ідеєю, наприклад, зеленого туризму (відродження національної історико-культурної спадщини, звичаїв, обрядів, свят тощо), а також ідеї екологічності, свідомого мінімалізму, особистісного зростання, життя громадою.

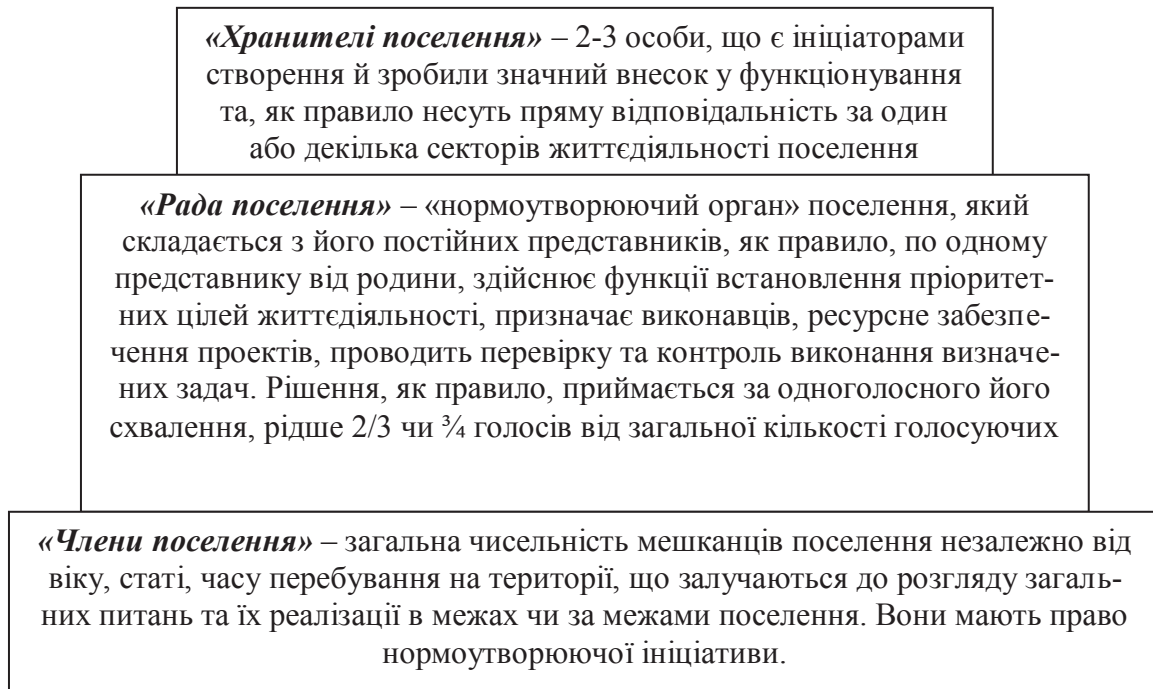

Рис. 1. Піраміда рівнів управління в поселенні
Джерело: власні дослідження.

Проблемними при цьому залишаються механізми забезпечення дотримання визначених правил, наприклад з позицій покарання чи контролю. Актуальність принципу Парето засвідчила, що добровільні засади організації і діяльності системи поселень світу характеризуються наступними групами учасників: 20% мешканців завжди активні щодо вирішення спільних задач, 60% залучаються на прохання або за відповідного стимулювання, 15% – ніколи не підключаються, 5% – руйнують те, що створено іншими. Тому актуальним залишається формування механізму спільного вирішення питань та кооперативних засад забезпечення процесів життєдіяльності поселення. В той же час існує думка про те, що 5% поселенців «працюють» для того, щоб рішення 20% були протестовані. Головним при цьому є забезпечення відсутності відчаїв, деградації, наявності загального зростання, розвитку як поселення, так і країни, планети, Всесвіту, Світобудови в цілому. На перше місце виступає соціальна відповідальність перших, хто розпочинає справу за рішення, які вони приймають. Від вирішення ними проблем залежатиме те, як сприймуть в країні подальші спроби у цьому напрямі. Наприклад, таким є рішення адміністрацій щодо виділення землі. В разі відсутності діяльності, її

припинення чи недосягнення позитивних наслідків функціонування поселення виникає привід для подальших перепон та заборону щодо виділення землі для інших груп поселенців в цьому регіоні. Таким чином, відсутність успіху є не лише шкодою для самих поселенців, але й тих, хто прийде за ними, – так відбувається дискредитація всього руху та ідеї, що його породила. І навпаки, позитивний досвід господарювання перших груп спонукає до подальшого сприяння та просування ідеї як в регіоні, так і за його межами. Отже, є всі підстави говорити про глобальність рішень, що наразі приймаються, та їх наслідки для прийдешніх поколінь, а тому необхідність формування масштабного мислення (думати не лише про себе). Тобто займаючись чимось, зокрема розвитком Родового поселення, люди просто зобов'язані бути успішними (в протилежному випадку краще взагалі цим не займатися).

Серед принципів організації екологічних поселень варто виділити наступні: соціально-екологічної та економічної доцільності, духовного розвитку, вдосконалення простору існування.

Критеріями ефективності функціонування екологічних родових поселень є простота організації, управління та експлуатації

(забезпечується надбаннями історико-культурної спадщини, взаємодією з Землею і іншими космічними системами), багатоглибий характер діяльності, запровадження такої системи відносин надає отримання суспільно-екологічного та економічного ефекту, що був заданий на момент створення, навіть без розуміння механізмів такого забезпечення індивідами, які його створюють. Вивчення законів Всесвіту та Світобудови дозволяє з мінімальними витратами отримувати максимальний ефект: «як наявними засобами досягнути всіх поставлених цілей».

Запорукою успіху діяльності Родових поселень є постійна співпраця та порозуміння й взаємодія з органами влади. З цією метою мешканцям Родових поселень необхідно побудувати свою діяльність таким чином, щоб знизити негативні впливи на середовище («не створювати проблем») та бути корисними на регіональному рівні (вирішувати задачі, що стоять перед органами та службами на місцях). Наприклад, робота одного поселенця від кожного Родового помістя один раз на місяць або 12 днів на рік або як альтернатива внесення 1200 грн «компенсації від трудової участі» в разі повної відмови всіх членів поселення працювати на спільну мету сформують річний фонд у розмірі 1,15 млн грн., який дозволяє облаштувати дорогу в межах поселення, спортивний майданчик чи залу, школу, заклад культури тощо. На практиці розмір внесків знаходиться в межах 50%, решта – є практичною участю мешканців поселення. Такі вже за декілька років інвестиції окупуються в десятки разів. Іншим таким інвестуванням може стати створення саду через збір колекції плодкових чи неплодкових рослин. Так, для висадження 50 плодкових дерев достатнім є наявність площі у 0,18 га. Наявність живої огорожі, водойм, інших насаджень та постійне проживання людей на території створюють ідеальні умови для зростання нових насаджень. Подальший розвиток та використання сформованою колекції дерев може передбачати випробування дерев, дегустація плодів, відвідування садів, розмноження саджанців в плодкових розплідниках, відновлення сортів

народної селекції тощо. Реалізація проекту відродження всіх регіональних сортів рослин є помітним, значущим та зрозумілим в межах області, що матиме свої позитивні наслідки для поселенців у вигляді сприяння відновленню виробничої та соціальної інфраструктури, зокрема доріг, ліній електроструму тощо. «Вихід» за межі своєї ділянки з метою створення середовища його існування дозволяє гармонізувати оточуюче середовище й водночас забезпечить можливість його функціонування в майбутньому. Для цього потрібно мати стратегічне мислення, довіряти людям, собі та Всесвіту. Глобальне бачення дозволяє створювати нову цивілізацію, яка буде побудована на новому типі свідомості. Головним чином за рахунок дотримання принципів екологічності в усьому (як наше рішення відобразиться на Матері-Природі – обирати лише екологічні рішення, свідомий мінімалізм, коли життєдіяльність забезпечується лише тим, що є вкрай необхідним. – ознакою сучасної цивілізації є перевитрата ресурсів на своє утримання та залежність від постачальників цих ресурсів). свідомий мінімалізм дозволяє досягти особистісного зростання. Опанування нових навичок, духовному зростанню, розвитку нових якостей зокрема професіоналізму. Другим таким моментом є життя без війни, життя без агресії, вирішення питань без застосування сили [7].

Висновки. Організація Родових поселень як динамічних соціально-економічних та екологічних систем є основою забезпечення стійкого сільського розвитку, зокрема в контексті відродження зникаючих та таких, що вже зникли сіл України. Жителі Родових поселень формують підґрунтя суспільно-економічного та екологічного розвитку країни спільно з органами влади та є реальним ресурсом процвітання та добробуту нації в довгостроковій перспективі.

Перспективними напрямками сільського розвитку є визначення механізмів забезпечення ефективного функціонування територіальних громад через реалізацію концепції «Родова садиба».

Список літератури

1. GEN (Global Ecovillage Network). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gen.ecovillage.org>
2. Gilman R. The Eco-village Challenge. The challenge of developing a community living in balanced harmony - with itself as well as nature - is tough, but attainable / R. Gilman // Context Institute. Catalyzing a graceful transition to the Planetary Era. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.context.org/iclib/ic29/gilman1/>
3. Christian D. L. Creating a Life Together: Practical Tools to Grow Ecovillages and Intentional Communities / D. L. Christian. – Paperback: New Society Publishers, 2003. – 273 p. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://archive.org/details/fa_Creating_a_Life_Together-Practical_Tools_to_Grow_Ecovillages_and_Intentional_Com
4. Плотнікова М.Ф. Багатофункціональний розвиток сільських територій / М.Ф. Плотнікова // Інноваційна економіка. – 2013. – №10. – С. 86-92.
5. Плотнікова М. Направлення багатофункціонального розвитку сільських територій / М.Ф. Плотнікова // International scientific journal "Progress". – 2013. – №1-2. – С. 44-48.
6. Плотнікова М.Ф. Перспективи розвитку сільських територій та Концепція «Родової садиби»: соціально-екологічний аспект / М.Ф. Плотнікова, М.Л. Васильєв // Вісник ЖНАЕУ. – 2014. – № 2, Т. 4, ч. II. – С. 412-423.
7. Ганди М. Революція без насилья / М. Ганди. – М.: Алгоритм, 2012. – 480 с.

***Annotation.** Dissatisfaction of some individuals, families, people with the state of their own well-being and the living conditions, exacerbation of the world socio-economic crisis and aggravation of global problems of humanity at the moment require to find the way out of the present situation. The research aim is to discover the gnoseological approaches to creation and functioning of alternative settlements and especially those formed on the basis of family combination (Family homesteads) and to ground the perspective directions of rural development in Ukraine on this basis. The essence and specifics of development as category are explored in the article. The estimation of the specifics of rural development is given. System changes in the world socio-economic development of rural areas as a basis for the construction of alternative society and as a direction for the solution of humanity global problems are investigated. The certain role of family settlements as mechanisms of the conscious general family residence revival, the national values renewal and the creation of love space in the rural area is defined. The aims and the priorities of the organized ecological settlements are estimated, their primary tasks, reasons and motivational factors of their appearance and the mechanism of ensuring vital activity conditions on the basis of the family mode and noosphere approaches in koosphere education are enlightened. The organization of the Family settlements as dynamic socio-economic and ecological systems is the basis for providing the sustainable rural development, in particular in the context of revival of still vanishing and already disappeared villages of Ukraine. The inhabitants of the Family settlements form the basis of social-economic and ecological development of the country together with the government authorities and this is the real resource of prosperity and well-being of our nation in a long-term prospect. The comparative assessment of the existing alternative settlements in Ukraine and in the world is also made and considered in the article. The directions of overcoming the main problems of development are set forth.*

***Keywords:** development, rural areas, alternative settlements, family settlements, rural development management, functioning efficiency.*